

UCHWAŁA

3 października 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marta Romańska

SSN Roman Trzaskowski

na posiedzeniu niejawnym 3 października 2023 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa N. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w G.
przeciwko M. K.

o ochronę dóbr osobistych i zapłatę,

na skutek przedstawienia przez Sąd Apelacyjny w Gdańsku

postanowieniem z 8 marca 2023 r., I AGa 196/22,

zagadnienia prawnego:

„Czy osoba prawna może domagać się od osoby, która naruszyła jej dobra osobiste, zapłaty zadośćuczynienia za doznaną krzywdę na podstawie art. 448 k.c. w zw. z art. 43 k.c.?”

podjął uchwałę:

Artykuł 448 k.c. (obecnie art. 448 § 1 k.c.) stosuje się odpowiednio do osób prawnych (art. 43 k.c.).

UZASADNIENIE

N. spółka z o.o. w G. wniosła pozew przeciwko pozwanemu M. K. o ochronę dóbr osobistych w związku z zamieszczoną przez pozwanego w Internecie negatywną opinią o prowadzonej przez powódkę działalności w zakresie sprzedaży pomp ciepła oraz jakości oferowanych produktów. Powódka domagała się nakazania pozwanemu złożenia oświadczenia o treści i formie sprecyzowanej w

petitum pozwu, usunięcia spornej opinii z portalu [https://www.\[...\]](https://www.[...]) oraz zasądzenia od pozwanego zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w kwocie 22 000 zł.

Wyrokiem z 26 maja 2022 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku uwzględnił w przeważającej części powództwo w zakresie obejmującym żądania udzielenia ochrony niemajątkowej z tytułu naruszenia dóbr osobistych, zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 5000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę oraz oddalił powództwo w pozostałym zakresie.

Odnosnie do roszczenia o zapłatę zadośćuczynienia za doznaną krzywdę Sąd pierwszej instancji stwierdził, że art. 448 k.c. ma zastosowanie w związku z art. 43 k.c. również do ochrony dóbr osobistych osób prawnych. Odpowiednim zadośćuczynieniem w rozumieniu art. 448 k.c. jest kwota 5000 zł odpowiadająca krzywdzie doznanej przez powódkę, a dalej idące powództwo w tej części podlegało oddaleniu.

Wyrok Sądu pierwszej instancji zaskarżył pozwany, który wniósł o jego zmianę przez oddalenie powództwa w całości, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji. Rozpoznając apelację, Sąd Apelacyjny w Gdańsku powziął poważne wątpliwości prawne dotyczące wykładni art. 448 k.c. w zw. z art. 43 k.c. i na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. przedstawił do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu zagadnienie prawne o treści sformułowanej w postanowieniu z 8 marca 2023 r.

Sąd drugiej instancji wskazał, że art. 23 k.c. wymienia dobra osobiste człowieka, a zawarte w tym przepisie ich wyliczenie nie ma charakteru zamkniętego. Według przeważającego poglądu, dobra osobiste człowieka to, ujmując najogólniej, społecznie uznane wartości niemajątkowe związane z osobowością człowieka, jego integralnością fizyczną i psychiczną. Są one chronione za pomocą środków wskazanych w art. 24 k.c. Dobrom tym odpowiadają prawa podmiotowe bezwzględne, z których wynikają roszczenia o charakterze zakazowym. Ochronie dóbr osobistych człowieka służą także roszczenia o charakterze majątkowym wymienione w art. 448 k.c. Zgodnie z art. 43 k.c. przepisy o ochronie dóbr osobistych osób fizycznych stosuje się odpowiednio do osób prawnych. Przez dobra osobiste osoby prawnej rozumie się wartości

niemajątkowe związane z wyodrębnieniem osoby prawnej i jej działaniem w zakresie swych zadań; niekiedy dodaje się, że chodzi tu o wartości umożliwiające prawidłowe funkcjonowanie osoby prawnej w zakresie jej zadań. Ze względu na zasadnicze różnice zachodzące między osobami prawnymi a osobami fizycznymi tylko niektóre dobra osobiste przysługujące osobom fizycznym mają swoje odpowiedniki w postaci dóbr osobistych przysługujących osobom prawnym. Ze względu na treść art. 43 k.c., w stosunku do osób prawnych możliwe jest stosowanie wprost jedynie art. 24 k.c., natomiast pozostałe przepisy o ochronie dóbr osobistych mogą być stosowane jedynie odpowiednio, co oznacza, że prawo uznaje istnienie dóbr osobistych osoby prawnej, oraz, iż wyłączone jest automatyczne stosowanie przepisów o ochronie tych dóbr ze względu na różnice wynikające z odmienności strukturalnej i funkcjonalnej osób fizycznych i osób prawnych, a ponadto, że art. 23 k.c. ma charakter blankietowy i nie przesądza, jakie dobra osoby prawnej podlegają ochronie.

Ochronę majątkową naruszanych dóbr osobistych przewiduje art. 448 k.c., według którego w razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia. Przepis art. 445 § 3 stosuje się. W wyroku Sądu Najwyższego z 24 września 2008 r., II CSK 126/08 (OSNC-ZD 2009, nr 2, poz. 58) – na który powołał się Sąd pierwszej instancji - przyjęto, że art. 448 k.c. może być stosowany także do osób prawnych w razie naruszenia ich dobra osobistego. Takie samo stanowisko zajął Sąd Najwyższy w uchwale z 9 listopada 2017 r., III CZP 43/17 (OSNC 2018, nr 5, poz. 49) dotyczącej zastosowania art. 445 § 3 k.c. w przypadku ustania osoby prawnej. W orzecznictwie sądów powszechnych za możliwością zastosowania do osób prawnych art. 448 k.c. opowiedział się m.in. Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z 30 stycznia 2019 r., I ACa 674/18. Dopuszczalność dochodzenia zadośćuczynienia przez osobę prawną na podstawie art. 448 k.c. uznaje także doktryna. Natomiast odmienne stanowisko zajął Sąd Apelacyjny w Krakowie w wyroku z 28 września 1999 r., I ACa 464/99, wychodząc z założenia, że osobom

prawnym nie przysługuje roszczenie o zadośćuczynienie pieniężne, albowiem przepisy o ochronie dóbr osobistych osób fizycznych stosuje się odpowiednio do osób prawnych (art. 43 k.c.); skoro krzywda nie może aktualizować się u osób prawnych i nie da się sensownie wskazać analogicznego do krzywdy stanu osoby prawnej, nakaz tylko odpowiedniego stosowania przepisów kodeksu cywilnego o dobrach osobistych osób fizycznych prowadzi w rozważanym wypadku do oceny, iż osobom prawnym nie przysługuje roszczenie o zadośćuczynienie pieniężne.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku w składzie rozpoznającym sprawę przychylił się do stanowiska dotyczącego powstałego na kanwie faktycznym sprawy zagadnienia prawnego, jakie zajął Sąd Apelacyjny w Krakowie w wyroku z 28 września 1999 r. I ACa 464/99. W art. 448 k.c. nie wprowadzono wyłączeń o charakterze podmiotowym wykluczającym wprost skorzystanie przez osoby prawne z roszczeń o charakterze majątkowym w związku z naruszeniem ich dóbr osobistych, ale ten argument nie może zostać uznany za doniosły prawnie, skoro zgodnie z art. 43 k.c. przepisy o ochronie dóbr osobistych osób fizycznych stosuje się jedynie odpowiednio do osób prawnych. Cała zatem konstrukcja ochrony prawnej dóbr osobistych, tak o charakterze majątkowym, jak i niemajątkowym, została ukształtowana przede wszystkim z myślą o osobach fizycznych, a objęcie nią osób prawnych jest możliwe tylko przy odpowiednim zastosowaniu jej przepisów. Odpowiednie stosowanie może polegać na stosowaniu danego przepisu bez żadnych zmian albo na stosowaniu go z pewnymi modyfikacjami, koniecznymi ze względu na specyficzne cechy danego przypadku. Istnieją także przepisy, które w ogóle nie mogą być zastosowane do innej, konkretnej sytuacji ze względu na ich sprzeczność z przepisami regulującymi stosunki, do których miałyby zostać odpowiednio zastosowane (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 15 maja 2013 r. III CZP 891/12). W związku z tym reguły wykładni językowej, do której odwołał się Sąd Najwyższy w uchwale z 9 listopada 2017 r., III CZP 43/17, uzasadniają możliwość zastosowania do osób prawnych art. 448 k.c., wydają się być nieprzekonujące. Osoba prawna w przypadku naruszenia jej dóbr osobistych nie odczuwa krzywdy, tak jak osoba fizyczna.

W orzecznictwie wskazuje się, że roszczenie o zadośćuczynienie pieniężne dochodzone przez osobę prawną spełnia nie tylko funkcje kompensacyjne, ale

również funkcje satysfakcjonującą, represyjną, czy prewencyjno-wychowawczą. Na tle art. 445 § 1 k.c., jak i art., 448 k.c., przyjmuje się powszechnie, że zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę ma przede wszystkim spełniać funkcję kompensacyjną, a pozostałe aspekty zadośćuczynienia (represyjny, prewencyjno-wychowawczy) mają jedynie charakter uzupełniający, dopełniając aspekt kompensacyjny tego świadczenia. Dlatego też - zdaniem Sądu Apelacyjnego - konstrukcja osoby prawnej jako podmiotu prawa cywilnego wyklucza możliwość przyjęcia, że w razie naruszenia jej dóbr osobistych, osoba prawna może domagać się także zapłaty zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Odpowiednie stosowanie do osób prawnych ochrony dóbr osobistych wyklucza posłużenie się art. 448 k.c. w części dotyczącej zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, gdyż osoba prawna, co oczywiste, nie odczuwa krzywdy, a za punkt wyjścia do takiego ustalenia nie mogą zostać uznane odczucia jej członków zarządu, udziałowców, akcjonariuszy, czy też pracowników. Również i one, tak jak i obiektywny punkt widzenia opinii publicznej, nie mogą zostać uznane za punkt odniesienia przy ustalaniu wysokości zadośćuczynienia jako odpowiedniej sumy w rozumieniu art. 448 k.c., gdyż będą to zawsze kryteria pozostające poza samym podmiotem poszkodowanym. Osoba prawna nie ma sfery uczuć, a zatem odczucia, system wartości i wolna wola osób fizycznych ją tworzących, czy też reprezentujących, nie mogą być traktowane jako projekcja odczuć, systemu wartości i wolnej woli osoby prawnej.

Również argument oparty na założeniu spójności systemu prawnego nie stanowi wystarczającej podstawy do objęcia osób prawnych ochroną z art. 448 k.c., skoro nakaz odpowiedniego stosowania przepisu dotyczy także i takiej sytuacji, iż w określonych okolicznościach może on w ogóle nie znaleźć zastosowania. Poszkodowana osoba prawna, w razie naruszenia jej dóbr osobistych, może skorzystać jedynie z ochrony niemajątkowej, jak też posłużyć się innymi instrumentami prawnymi w razie doznania szkody majątkowej, natomiast nie przysługuje jej roszczenie o zapłatę zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c. w zw. z art. 43 k.c.

W postępowaniu przed Sądem Najwyższym Prokurator Generalny oraz Rzecznik Praw Obywatelskich wnieśli o podjęcie przez Sąd Najwyższy uchwały

zgodnie z kierunkiem preferowanym przez Sąd Apelacyjny, który przedstawił Sądowi Najwyższemu zagadnienie prawne.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Po wydaniu przez Sąd Apelacyjny postanowienia z 8 marca 2023 r. przedstawiającego Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne uległ zmianie stan prawny dotyczący ochrony dóbr osobistych. W dniu 15 września 2023 r., zgodnie z art. 14 pkt 1 ustawy z 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r., poz. 1615 – dalej: „ustawa z 28 lipca 2023 r.”), weszły w życie przepisy zmieniające m.in. art. 24 i art. 448 k.c. Na podstawie art. 1 pkt 1 ww. ustawy z 28 lipca 2023 r. art. 24 § 1 zdanie trzecie k.c. otrzymał brzmienie: „Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego albo zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny.”. Natomiast na podstawie art. 2 pkt 2 tej samej ustawy art. 448 k.c. otrzymał nowe brzmienie i został podzielony na trzy paragrafy. Według art. 448 § 1 k.c., w razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę albo zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia. W myśl § 2 art. 448 k.c., w przypadkach określonych w art. 445 § 1 i 2 oraz art. 446² ten, czyje dobro osobiste zostało naruszone, może obok zadośćuczynienia pieniężnego żądać zasądzenia odpowiedniej sumy na wskazany przez niego cel społeczny. Natomiast według § 3, do roszczeń, o których mowa w § 1 i 2, przepis art. 445 § 3 stosuje się.

Poprzednia treść art. 24 § 1 k.c. - obowiązująca w chwili wydania przez Sąd Apelacyjny w Gdańsku postanowienia o przedstawieniu Sądowi Najwyższemu zagadnienia prawnego od 28 grudnia 1996 r. – została ukształtowana ustawą z 23 sierpnia 1996 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny (Dz.U. z 1996 r. Nr 114, poz. 542). Na mocy art. 1 pkt 1 tej ustawy dodano wówczas w art. 24 § 1 zdanie trzecie w brzmieniu: „Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny.” Ustawą tą (art. 1 pkt 20) znowelizowano także art. 448

k.c., który otrzymał wówczas brzmienie: „W razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia. Przepis art. 445 § 3 stosuje się.”. Według wcześniejszego, pierwotnego brzmienia art. 448 k.c., w razie umyślnego naruszenia dóbr osobistych poszkodowany mógł żądać, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków wyrządzonej szkody, ażeby sprawca uiścił odpowiednią sumę pieniężną na rzecz Polskiego Czerwonego Krzyża.

Ostatnia nowelizacja art. 24 § 1 i art. 448 k.c. wprowadza jako zasadę możliwość żądania zadośćuczynienia pieniężnego albo zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny oraz precyzuje sytuację, w której możliwe jest żądanie przez tego, czyjego dobro osobiste zostało naruszone obok odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę zasądzenia odpowiedniej sumy na wskazany przez niego cel społeczny. Zmienione przepisy nie mają jednak istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia przedstawionego zagadnienia prawnego.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wielokrotnie odniesiono się do wykładni przepisów art. 23, 24 i 448 k.c. w zw. z art. 43 k.c. Przyjmowano w nim jednolicie, że zarówno przepisy dotyczące samych dóbr osobistych człowieka (art. 23 k.c.) – pozostających pod ochroną prawa – jak również środków ich ochrony (w tym więc art. 24 i 448 k.c.) dotyczą wyłącznie dóbr osobistych osób fizycznych. Przepisy te mają więc odpowiednie zastosowanie do osób prawnych tylko poprzez art. 43 k.c. Odnośnie do zakresu odpowiedniego stosowania tych przepisów do osób prawnych już w wyroku Sądu Najwyższego z 14 listopada 1986 r., II CR 295/86 (OSNC 1988, nr 2-3, poz. 40) przyjęto, że ma do nich odpowiednie zastosowanie art. 23 k.c. Dobra osobiste osób prawnych to wartości niemajątkowe, dzięki którym osoba prawna może funkcjonować zgodnie ze swym zakresem działań (art. 43 w zw. z art. 23 k.c.). Szkoła wyższa może należycie wypełniać powierzone jej zadania dydaktyczno-wychowawcze, polegające na kształceniu i wychowywaniu młodzieży (art. 1 ust. 1, art. 2 ust. 3 pkt 4 ustawy z dnia 4 maja 1982 r. o szkolnictwie

wyższym - Dz. U. z 1985 r. Nr 43, poz. 201), tylko wówczas, gdy dysponuje odpowiednio wysokim autorytetem wychowawczym i moralnym. Dobra sława jako jedno z podstawowych dóbr osobistych związanych immanentnie z ustawowym zakresem funkcji szkoły wyższej, podlega więc ochronie za pomocą środków przewidzianych w art. 24 k.c.

W orzecznictwie przyjmowano, że dobra osobiste osób fizycznych pozostają pod ochroną prawa, co wynika wprost z norm Konstytucji wyrażonych m.in. w art. 30, 41, 47, 49, 50, 51, 52, 53, 73. Obowiązkiem każdego jest zatem powstrzymanie się od działań naruszających dobra osobiste, czemu towarzyszy uprawnienie pokrzywdzonego do żądania zaniechania tych naruszeń względnie usunięcie ich skutków (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 28 maja 1999 r., I CKN 16/98, OSNC 2000, nr 2, poz. 25). Dobra osobiste stanowią każdorazowo dookreślenie i konkretyzację ochrony dobra ogólnego, jakim w przypadku osób fizycznych jest osobowość człowieka. Przewidziana w art. 43 k.c. „odpowiedniość” stosowania przepisów o ochronie dóbr osobistych osób fizycznych do osób prawnych nie wymaga rozważań co do tego, czy istnieje sfera zdolna pomieścić dobra osobiste osób fizycznych i osób prawnych według jednej i tej samej definicji. Przy uwzględnieniu niemożności przypisywania osobie prawnej uczuć, uznano za celowe poszukiwanie definicji dóbr osobistych właściwych tylko osobom prawnym przy uwzględnieniu innej charakterystyki tych dóbr (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 7 marca 2003 r., I CKN 100/01, niepubl.). Ani zakres ochrony, ani jej przedmiot w przypadkach osób fizycznych i osób prawnych nie są tożsame, co wiąże się z odmiennością konstrukcji obu kategorii bytów prawnych. W konsekwencji nie jest tożsamy ani katalog dóbr osobistych, ani ich funkcje i cele (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 3 października 2019 r., I CSK 294/18, niepubl., z 16 listopada 2017 r., V CSK 81/17, niepubl., z 26 października 2006 r., I CSK 169/06, niepubl.). W przypadku osoby prawnej dobra osobiste nie służą ochronie „immanentnych”, przyrodzonych i niepozbywalnych, a zatem pozanormatywnych w swej istocie wartości jak życie, wolność czy godność, lecz mają umożliwić jej właściwe funkcjonowanie tworu („bytu”) prawnego w zgodzie z zakresem prowadzonej przezeń działalności (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 14 listopada 1986 r., II CR 295/86, OSNC 1988, nr 2-3, poz. 40 i z 27 marca 2013 r., I CSK 518/12, OSNC-ZD

2014, nr 1, poz. 13). W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmowano więc zazwyczaj, że dobra osobiste osób prawnych to niemajątkowe wartości, dzięki którym osoba prawna może funkcjonować zgodnie ze swym zakresem działań (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 20 lutego 2020 r., IV CSK 518/18, niepubl., z 16 listopada 2017 r., V CSK 81/17, niepubl., z 29 marca 2017 r., I CSK 450/16, niepubl., z 11 sierpnia 2016 r., I CSK 419/15, niepubl., z 22 stycznia 2015 r., I CSK 16/14, niepubl., z 5 kwietnia 2013 r., III CSK 198/12, OSNC 2013, nr 2, poz. 141, z dnia 14 maja 2009 r., I CSK 440/08, niepubl., z 26 października 2006 r., I CSK 169/06, niepubl. oraz z 7 marca 2003 r., I CKN 100/01, niepubl.). Zwrócono przy tym uwagę na konieczność zastosowania kryterium obiektywnego i oderwanie się od subiektywnych elementów odczuwania charakterystycznych dla definicji dóbr osobistych osób fizycznych (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 29 czerwca 2021 r., I CSK 10/21, niepubl. oraz wyroki Sądu Najwyższego z 3 października 2019 r., I CSK 294/18, niepubl., z 28 sierpnia 2019 r., IV CSK 370/18, OSNC-ZD 2021, nr 1, poz. 4), z 14 maja 2009 r., I CSK 440/08, niepubl., z 24 września 2008 r., II CSK 126/08, OSNC-ZD 2009, nr 2, poz. 58, z 11 stycznia 2007 r., II CSK 392/06, niepubl., z 7 marca 2003 r., I CKN 100/01, niepubl., z 28 maja 1999 r., I CKN 16/98, OSNC 2000, nr 2, poz. 25).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono też, że dobra osobiste osoby prawnej nie mogą być łączone jedynie z naruszeniem dóbr osobistych osób fizycznych wchodzących w skład jej organów, ponieważ nie wypełniają one substratu osobowego osoby prawnej (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 29 marca 2017 r., I CSK 450/16, niepubl., z 11 sierpnia 2016 r., I CSK 419/15, niepubl., z 28 kwietnia 2016 r., V CSK 486/15, niepubl., z 22 stycznia 2015 r., I CSK 16/14, niepubl. i z 11 stycznia 2007 r., II CSK 392/06, niepubl.).

Za dobro osobiste osób prawnych najczęściej uznaje się dobrą sławę, określaną też mianem dobrego imienia. Dobre imię osoby prawnej jest łączone z opinią, jaką mają o niej inne osoby ze względu na zakres jej działalności. Dobre imię osoby prawnej naruszają wypowiedzi, które - obiektywnie oceniając - przypisują jej niewłaściwe postępowanie, mogące spowodować utratę zaufania potrzebnego do prawidłowego jej funkcjonowania w zakresie swych zadań (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 29 czerwca 2021 r., I CSK 10/21, niepubl. oraz

wyroki Sądu Najwyższego z 20 lutego 2020 r., IV CSK 518/18, niepubl., z 28 sierpnia 2019 r., IV CSK 370/18, OSNC-ZD 2021, nr 1, poz. 4, z 16 listopada 2017 r., V CSK 81/17, niepubl., z 29 marca 2017 r., I CSK 450/16, niepubl., z 11 sierpnia 2016 r., I CSK 419/15, niepubl., z 28 kwietnia 2016 r., V CSK 486/15, niepubl., z 22 stycznia 2015 r., I CSK 16/14, niepubl., z 5 kwietnia 2013 r., III CSK 198/12, OSNC 2013, nr 12, poz. 141, z 14 maja 2009 r., I CSK 440/08, niepubl., z 24 września 2008 r., II CSK 126/08, OSNC-ZD 2009, nr 2, poz. 58 i z 26 października 2006 r., I CSK 169/06, niepubl.). Narusza dobra osobiste osoby prawnej posłużenie się znakiem symbolizującym osobę prawną (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 7 marca 2003 r., I CKN 100/01, niepubl.), czy naruszenie tajemnicy korespondencji (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 20 lutego 2020 r., IV CSK 518/18, niepubl. oraz z 11 sierpnia 2016 r., I CSK 419/15, niepubl.).

Przyjęte w orzecznictwie Sądu Najwyższego szerokie ujęcie kategorii dóbr osobistych osób prawnych miało też wpływ na ocenę zakresu ochrony przysługującej osobom prawnym w razie naruszenia tych dóbr, w tym na dopuszczalność dochodzenia przez nie roszczenia o zadośćuczynienie na podstawie art. 448 k.c. Z wykładni językowej art. 43 k.c. nie można wyprowadzić ograniczeń w odpowiednim stosowaniu przepisów o ochronie dóbr osobistych osób fizycznych do osób prawnych, stąd też możliwość domagania się przez osobę prawną ochrony dobra osobistego nie budzi wątpliwości (zob. uchwała Sądu Najwyższego z 9 listopada 2017 r., III CZP 43/17, OSNC 2018, nr 5, poz. 49 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z 20 lutego 2020 r., IV CSK 518/18, niepubl., z 28 sierpnia 2019 r., IV CSK 370/18, OSNC-ZD 2021, nr 1, poz. 4, z 11 sierpnia 2016 r., I CSK 419/15, niepubl., z 22 stycznia 2015 r., I CSK 16/14, niepubl., z 5 kwietnia 2013 r., III CSK 198/12, OSNC 2013, nr 12, poz. 141, z 14 maja 2009 r., I CSK 440/08, niepubl., z 11 stycznia 2007 r., II CSK 392/06, niepubl., z 26 października 2006 r., I CSK 169/06, niepubl., z 9 czerwca 2005 r., III CK 622/04, niepubl., z 7 marca 2003 r., I CKN 100/01, niepubl. oraz z 28 maja 1999 r., I CKN 16/98, OSNC 2000, nr 2, poz. 25). Dopuszczalność dochodzenia roszczenia o zadośćuczynienie przez osobę prawną przyjęto już w wyroku Sądu Najwyższego z 15 grudnia 1975 r., I CR 887/75 (niepubl.), w którym wskazano, że art. 448 k.c. może mieć stosownie do okoliczności konkretnego stanu faktycznego -

zastosowanie także wówczas, gdy stroną powodową żądającą ochrony naruszonych dóbr osobistych jest osoba prawna (art. 43 k.c.). W wyroku Sądu Najwyższego z 24 września 2008 r., II CSK 126/08 (OSNC-ZD 2009, nr 2, poz. 58) przyjęto, że art. 448 w związku z art. 24 § 1 i art. 43 k.c. ma zastosowanie także w razie naruszenia dóbr osobistych osób prawnych, choć w orzecznictwie sądów apelacyjnych można znaleźć pogląd odmienny (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 28 września 1999 r., I ACa 464/99, "Transformacje Prawa Prywatnego" 2002, nr 3, s. 131, oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 9 lutego 2007 r., VI ACa 960/06, "Apelacja. Sąd Apelacyjny w Warszawie" 2008, nr 1, poz. 103). Zgodnie z art. 43 k.c., przepisy o ochronie dóbr osobistych osób fizycznych stosuje się odpowiednio do osób prawnych. Przepis ten odsyła więc, bez czynienia jakichkolwiek ograniczeń w zakresie środków ochrony dóbr osobistych osób prawnych, do art. 23 i 24 k.c. W szczególności w art. 24 § 1 zdaniu pierwszym i drugim k.c. zawarte są formy ochrony niemajątkowej dóbr osobistych, a w zdaniu trzecim tego przepisu jest mowa o żądaniu zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny na zasadach przewidzianych w kodeksie. Zasady, do których odwołuje się ten przepis, dotyczące zasądzenia pieniężnego zadośćuczynienia oraz sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny, zawarte są w art. 445 i 448 k.c., które dotyczą roszczeń osób fizycznych. (...) Wykładnia pojęcia krzywdy użytego w art. 448 k.c. nie wyklucza stosowania tego przepisu, w związku z art. 24 § 1 i art. 43 k.c., także do osób prawnych w razie naruszenia ich dobra osobistego, gdyż pojęcia krzywdy nie można utożsamiać tylko z doznaniem cierpień fizycznych i psychicznych przez osoby fizyczne. Z oczywistych względów osoby prawne nie doświadczają ani cierpień fizycznych, ani psychicznych, ponoszą jednak szkodę o charakterze niemajątkowym na skutek naruszenia ich dóbr osobistych, której nie da się wymierzyć w pieniądzu. Dodatkowym argumentem uzasadniającym zastosowanie art. 448 k.c. także do osób prawnych jest ten nurt orzecznictwa Sądu Najwyższego, w którym wskazuje się, że zasądzenie pieniężnego zadośćuczynienia lub odpowiedniej sumy pieniężnej na cel społeczny realizuje nie tylko funkcje kompensacyjną, ale także funkcje satysfakcjonującą, represyjną, oraz prewencyjno-wychowawczą (por. wyrok Sądu Najwyższego z 17 marca 2006 r., I CSK 81/05,

OSP 2007, nr 3, poz. 30). Nie da się obronić tezy, że realizacja tych funkcji uzasadniona jest tylko wówczas, gdy naruszono dobra osobiste osoby fizycznej.

Tożsame stanowisko zajęto również w późniejszej uchwale Sądu Najwyższego z 9 listopada 2017 r., III CZP 43/17 (OSNC 2018, nr 5, poz. 49), zgodnie z którą roszczenie o zadośćuczynienie pieniężne za naruszenie dóbr osobistych przechodzi na następcę prawnego pod tytułem ogólnym osoby prawnej, gdy powództwo o jego zasądzenie zostało wytoczone przed jej ustaniem (art. 448 w zw. z art. 445 § 3 i w zw. z art. 43 k.c.). Sąd Najwyższy dopuścił w niej możliwość dochodzenia roszczenia o zadośćuczynienie pieniężne za naruszenie dóbr osobistych przez osobę prawną. Wskazał, że art. 448 k.c. ma zastosowanie poprzez art. 43 k.c. także do roszczeń o zadośćuczynienie pieniężne dochodzone przez osoby prawne w związku z naruszeniem ich dóbr osobistych. (...). W odniesieniu do osób prawnych, których dobra osobiste zostały naruszone, podnosi się, że z natury rzeczy nie mogą one odczuwać, tak jako osoby fizyczne, krzywdy. Mimo to, roszczenie o zadośćuczynienie pieniężne dochodzone przez osobę prawną spełnia nie tylko funkcje kompensacyjne, ale również funkcje satysfakcjonującą, represyjną, czy prewencyjno-wychowawczą. Istotą kompensacji powinna być ochrona obiektywnie rozumianych interesów osoby prawnej związanych z jej dobrami osobistymi, a rozmiar uszczerbku poniesionego w sferze tych interesów powinien stanowić miarę celowości i wysokości zasądzenia zadośćuczynienia. Ze względu na wskazane wyżej cele zadośćuczynienia pieniężnego dochodzonego przez osobę prawną ich realizacja może mieć istotne znaczenie także dla następcy ogólnego osoby prawnej, która ustała, skoro wchodzi on w całą sytuację prawną tej osoby, niekiedy także z obowiązkiem kontynuacji jej dotychczasowych zadań. Skutki naruszenia dóbr osobistych osoby prawnej, która ustała, mogą więc oddziaływać także na sferę prawną następcy ogólnego tej osoby oraz możliwość realizowania jego zadań, skoro dobra osobiste osób prawnych to wartości niemajątkowe, dzięki którym osoba prawna może funkcjonować zgodnie ze swym zakresem działalności (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 14 listopada 1986 r., II CR 295/86, OSNCP 1988, nr 2, poz. 40).

Roszczenie o zadośćuczynienie dochodzone przez osobę prawną zostało także uwzględnione w wyrokach Sądu Najwyższego z 7 marca 2003 r., I CKN

100/01 (niepubl.) i z 22 stycznia 2015 r., I CSK 16/14, niepubl.), a oddalono je w wyroku Sądu Najwyższego z 11 sierpnia 2016 r. (I CSK 419/15, niepubl.), ze wskazaniem jednak, że „rozmiar uszczerbku w dobrach niemajątkowych doznanego przez powodowa Spółkę nie uzasadniał zasądzenia na rzecz powoda tych świadczeń”. Szeroki zakres odesłania, wynikający z art. 43 k.c., do osób prawnych przepisów ustanawiających formy ochrony dóbr osobistych bez wyłączenia roszczenia przewidzianego w art. 448 k.c. przyjęto również w wyroku Sądu Najwyższego z 31 stycznia 2023 r., II CSKP 793/22 (Biul. SN z 2023, nr 4), w którym nie wykluczono nawet, że w pewnych (raczej wyjątkowych) sytuacjach Skarb Państwa jako osoba prawna będzie mógł skorzystać z takiej ochrony, jaką ustawodawca skonstruował w celu zabezpieczenia ochrony dobrom osobistym. Natomiast w postanowieniu z 16 marca 2016 r., I CSK 439/15 (niepubl.) - w którym odmówiono przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej zawierającej zagadnienie prawne „czy osoba prawna może doznać krzywdy w związku z naruszeniem jej dobra osobistego, a ponadto czy dla przyjęcia krzywdy wystarczający jest sam fakt naruszenia dobra osobistego, czy też muszą wystąpić dodatkowo negatywne następstwa tego naruszenia” - Sąd Najwyższy wskazał, że zagadnienia podnoszone przez skarżącą były już wielokrotnie przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego i uznać można, że wykształcił się w odniesieniu do nich dominujący i przeważający kierunek wykładni, szeroko uzasadniony zarówno w orzecnictwie, jak i w piśmiennictwie. Zgodnie z nim, także osoba prawna może zostać dotknięta szkodą niemajątkową, określaną jako krzywda dopuszczający stosowanie art. 448 k.c. do ochrony dóbr osobistych osób prawnych, a ocena przeprowadzana jest w sposób nieodbiegający od obiektywnych kryteriów stosowanych w stosunku do osób fizycznych. Zdecydowanie dominuje też pogląd, że art. 448 k.c. wymaga stwierdzenia winy naruszcyciela, jednak wystarczy jakikolwiek rodzaj winy, nie jest wymagana tzw. wina kwalifikowana (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53, stanowiącą zasadę prawną i uchwałę z 9 września 2008 r., III CZP 31/08, OSNC 2009, nr 3, poz. 36).

Dopuszczalność dochodzenia na podstawie art. 448 k.c. w zw. z art. 43 k.c. roszczenia o zadośćuczynienie za doznaną krzywdę przez osobę prawną jest

również przyjmowana przez wielu przedstawicieli nauki prawa, co jest uzasadniane obiektywnym i pluralistycznym pojmowaniem dóbr osobistych w polskim prawie cywilnym, czy też zmianą treści art. 448 k.c. w części opisującej podmiot uprawniony do wystąpienia z tym żądaniem i zastąpienie pojęcia „pokrzywdzonego” przez sformułowanie „ten, czyje dobro osobiste zostało naruszone”. Wskazuje się, że celem tego roszczenia jest ochrona obiektywnie rozumianych interesów osoby prawnej związanych z jej dobrami osobistymi. Podnosi się, że np. naruszenie dobrego imienia osoby prawnej może rodzić konsekwencje w dziedzinie jej obrotu, atrakcyjności udziałów, analogiczne jak naruszenie czci. Napiętnowanie osoby prawnej powinno powodować, że może ona skorzystać z dostępnych środków ochrony prawnej, w tym z art. 448 k.c. Ochrona dóbr osobistych osób prawnych w tym zakresie różni się od ochrony dóbr osobistych osób fizycznych. W odniesieniu do osób prawnych należy bowiem podkreślić negatywne konsekwencje na poziomie majątkowym, zaś to ujęcie nie jest właściwe w odniesieniu do osób fizycznych. Podkreśla się, że dopuszczalności dochodzenia przez osobę prawną roszczenia o zadośćuczynienie na podstawie art. 448 k.c. nie wyłącza art. 43 k.c. Przemawia za tym kompensacyjna funkcja zadośćuczynienia z zastrzeżeniem jednak, że przez krzywdę osoby prawnej należy rozumieć uszczerbek niemajątkowy w postaci braku możliwości lub utrudnienia w prawidłowym i efektywnym prowadzeniu działalności w sposób i w zakresie, w jakim była prowadzona przed naruszeniem dobra osobistego, niezależnie od tego czy ma to wpływ na jej sytuację majątkową (np. utrata wiarygodności skutkująca utratą możliwości pozyskania finansowania). Przemawia za tym normatywna teoria osób prawnych, skoro jej konsekwencją będzie oddzielenie krzywdy osoby prawnej od krzywdy osób fizycznych tworzących osobę prawną. Wskazuje się też, że zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę pełni przede wszystkim funkcję kompensacyjną, gdyż stanowi przybliżony ekwiwalent za doznaną przez pokrzywdzonego szkodę niemajątkową. Pozbawienie osób prawnych, których dobra osobiste naruszono, roszczenia o zadośćuczynienie w istocie stawia naruszającego dobro osobiste takiej osoby w lepszej sytuacji niż w razie naruszenia dobra osobistego osoby fizycznej. Dla takiego zróżnicowania pozycji sprawcy naruszenia brak zaś podstaw w art. 24 i 43 k.c. Każda osoba prawa ma swoją

osobistość (strefa ochrona, z której może korzystać w ramach swojego funkcjonowania), która jest źródłem jej dóbr osobistych. Ta osobistość jest niezależna od dóbr osobistych osób fizycznych tworzących daną osobę prawną. Każde niezgodne z prawem wtargnięcie w sferę osobistości zasługuje na ochronę. Osobom prawnym powinna przysługiwać możliwość dochodzenia odszkodowania na podstawie art. 448 k.c., gdyż nie ma podstaw do istotnego różnicowania osób fizycznych i prawnych, co wynika już z art. 43 k.c. W piśmiennictwie prawniczym wskazano także, że odpowiednio stosowany art. 24 k.c. wprost nie formułuje przesłanki krzywdy, zaś jego stosowanie w odniesieniu do osoby prawnej upoważnia do poszukiwania wśród pojęć właściwych osobie prawnej odpowiednika pojęcia „krzywda” osoby fizycznej, za czym przemawia również zmiana treści art. 448 k.c., przez usunięcie terminu „poszkodowany” i zastąpienie go formułą „ten, czyje dobro osobiste zostały naruszone”. Istotne znaczenie powinna mieć represyjna i prewencyjna funkcja zadośćuczynienia, choć nie można tu z góry wykluczyć realizacji funkcji kompensacyjnej, jednak rozumianej inaczej niż w odniesieniu do osób fizycznych. Tak rozumiana potrzeba ochrony osób prawnych mieści się w ramach obiektywizacji ochrony dóbr osobistych. W piśmiennictwie prawniczym wskazano również, że osoba prawna może wystąpić z żądaniem zadośćuczynienia w skardze do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, co uzasadnia również przyjęcie, że osoba prawna może dochodzić zadośćuczynienia za naruszenie jej dóbr osobistych. Kluczowy powinien być wzgląd na konieczność ukarania sprawcy oraz powstrzymania go od dalszych naruszeń.

Uwzględniając przedstawione wyżej w orzecznictwie Sądu Najwyższego oraz w piśmiennictwie prawniczym argumenty w odniesieniu do zagadnienia prawnego, którego dotyczy postanowienie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 8 marca 2023 r., Sąd Najwyższy w obecnym składzie podziela stanowisko, zgodnie z którym art. 448 k.c. (obecnie art. 448 § 1 k.c.) ma poprzez art. 43 k.c. odpowiednie zastosowanie do osób prawnych.

Według art. 43 k.c. przepisy o ochronie dóbr osobistych osób fizycznych stosuje się odpowiednio do osób prawnych. Przepis ten ma charakter odsyłający do przepisów o ochronie dóbr osobistych osób fizycznych. Odpowiednie stosowanie przepisów może polegać – jak to zasadnie wskazał Sąd Apelacyjny - na stosowaniu

danego przepisu bez żadnych zmian albo na stosowaniu go z pewnymi modyfikacjami, koniecznymi ze względu na specyficzne cechy danego przypadku. Istnieją także przepisy, które w ogóle nie mogą być zastosowane do innej, konkretnej sytuacji ze względu na ich sprzeczność z przepisami regulującymi stosunki, do których miałyby zostać odpowiednio zastosowane (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 15 maja 2013 r., III CZP 91/12, OSNC 2013, nr 10, poz. 112). W piśmiennictwie prawniczym budzi wątpliwości już to, czy odesłanie z art. 43 k.c. obejmuje art. 23 k.c. Wskazuje się, że do osób prawnych zastosowanie ma jedynie art. 24 k.c., bowiem nie można wobec osób prawnych używać sformułowania „dobra osobiste osób prawnych”, które nie posiadają osobistego charakteru, ponieważ nie są związane z osobą fizyczną. W orzecnictwie Sądu Najwyższego dominuje jednak stanowisko, podzielane przez Sąd Najwyższy w obecnym składzie, że odesłanie przewidziane w art. 43 k.c. dotyczy także art. 23 k.c., co oznacza uznanie istnienia dóbr osobistych osób prawnych (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z 17 lipca 2008 r., II CSK 111/08, niepubl., z 13 stycznia 2012 r., I CSK 790/10, niepubl. i z 5 kwietnia 2013 r., III CSK 198/12, niepubl.). W piśmiennictwie trafnie przy tym zwrócono uwagę, że przyjmowanie, że osobom prawnym przysługują dobra osobiste jest pewnym uproszczeniem, gdyż bardziej poprawnym jest ujęcie, iż prawo cywilne przyznaje ochronę określonym „wartościom” o charakterze niemajątkowym mającym znaczenie nie dla pojedynczego człowieka, lecz dla określonej wyodrębnionej prawnie jednostki organizacyjnej. Umożliwiają one m.in. identyfikację danej jednostki oraz ich działanie zgodnie z zakresem działania. Wskazuje się, że dobra osobiste, chronione poprzez ujmowanie ich jako przedmiotu praw podmiotowych, nie mają swojej wartości mierzalnej w pieniądzu. Mimo to korzystanie przez uprawnionego z prawa na dobrach osobistych może odgrywać również istotną rolę w zakresie praw majątkowych osoby. Przy osobach prawnych, których zadaniem jest prowadzenie działalności gospodarczej (przedsiębiorcach), występuje szczególnie wyraźne powiązanie niektórych dóbr osobistych ze sferą majątkową takiej osoby. Uwzględniając te ogólne założenia dotyczące dóbr osobistych osób prawnych w orzecnictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że dobra osobiste osób prawnych to wartości niemajątkowe, dzięki którym osoba prawna może

funkcjonować zgodnie ze swym zakresem działań. Obejmuje to wartości powszechnie cenione w społeczeństwie (zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 14 listopada 1986 r., II CR 295/86, OSNC 1988, nr 2–3, poz. 40, z 17 lipca 2008 r., II CSK 111/08, Wspólnota 2009, nr 7, s. 30, z 5 kwietnia 2013 r., III CSK 198/12, OSNC 2013, nr 12, poz. 141 oraz z 11 sierpnia 2016 r., I CSK 419/15, niepubl.). Przy objaśnianiu istoty dobra osobistego osoby prawnej należy więc posługiwać się kryterium obiektywnym.

Przepis zawarty w art. 43 k.c. ma charakter blankietowy i nie przesądza, jakie dobra osoby prawnej podlegają ochronie (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 5 kwietnia 2013 r., III CSK 198/12, OSNC 2013, nr 12, poz. 141 oraz z 26 października 2006 r., I CSK 169/06, niepubl.). Odpowiednie stosowanie przepisów o ochronie dóbr osobistych człowieka do osób prawnych oznacza, że wyłączone jest automatyczne stosowanie przepisów o ochronie tych dóbr z uwagi na różnice wynikające z odmienności strukturalnej i funkcjonalnej osób fizycznych i osób prawnych. Już na tle odpowiedniego stosowania art. 23 k.c. w zw. z art. 43 k.c., wobec braku wskazania przez ustawodawcę przykładowego katalogu dóbr osobistych osób prawnych przyjmuje się, że ponieważ art. 23 k.c. zawiera otwarty katalog dóbr osobistych człowieka również katalog dóbr osobistych osób prawnych ma charakter otwarty. To założenie pozwoliło na wyodrębnienie w orzecznictwie w drodze wykładni art. 23 k.c. w zw. z art. 43 k.c. kilku kategorii dóbr osobistych osób prawnych. Część dóbr osobistych może przysługiwać tylko osobom fizycznym. Nie przysługują osobom prawnym te dobra osobiste, które przysługują osobom fizycznym w związku z ich psychofizycznymi właściwościami, takie jak życie, zdrowie, nietykalność cielesna, wolność sumienia, strefa życia intymnego, stan cywilny, wizerunek, głos, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, kult pamięci osoby zmarłej (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 25 maja 1977 r., I CR 159/77, niepubl. oraz z 5 kwietnia 2013 r., III CSK 198/12, OSNC 2013, nr 12, poz. 141). Część dóbr osobistych osób prawnych stanowi natomiast odpowiednik dóbr osób fizycznych. Odpowiednikiem dóbr osobistych w postaci nazwiska lub wizerunku osoby fizycznej jest nazwa czy firma osoby prawnej, czy też szerzej sfera identyfikacji osoby prawnej za pomocą innych oznaczeń identyfikacyjnych (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z 7 marca

2003 r., I CKN 100/01, niepubl. oraz z 24 września 2008 r., II CSK 126/08, OSNC-ZD 2009, Nr B, poz. 58). Odpowiednikiem dobra osobistego w postaci nietykalności mieszkania jest dobro w postaci nietykalności pomieszczenia związanego z działalnością prowadzoną przez osobę prawną, a odpowiednikiem wolności osobistej jest wolność prowadzenia działalności statutowej. Z wolności rozumianej jako swoboda poruszania się wyprowadzane bywa prawo do niezakłóconego komunikowania się osoby prawnej. Są też dobra osobiste wspólne osobom fizycznym i prawnym. Do takich zalicza się dobro osobiste w postaci tajemnicy korespondencji. Osobie prawnej przysługuje ochrona z powodu naruszenia dobrego imienia (dobrej sławy, reputacji, renomy, *goodwill*), która jest odpowiednikiem czci osoby fizycznej w jej aspekcie zewnętrznym (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z 26 października 2006 r., I CSK 169/06, niepubl., z 11 stycznia 2007 r., II CSK 392/06, OSP 2009, nr 5, poz. 55, z 10 maja 2007 r., III CSK 73/07, OSNC-ZD 2008, Nr A, poz. 28, z 27 marca 2013 r., I CSK 518/12, OSNC-ZD 2014, Nr A, poz. 13 oraz z 24 września 2008 r., II CSK 126/08, OSNC-ZD 2009, Nr B, poz. 58). Narusza dobre imię osoby prawnej publikacja materiałów powodujących pogorszenie wizerunku osoby prawnej i narażających ją na utratę zaufania (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 17 lipca 2008 r., II CSK 111/08, Wspólnota 2009, nr 7, s. 30), czy też podważająca jej wiarygodność (wyrok Sadu Najwyższego z 13 stycznia 2012 r., I CSK 790/10, niepubl.). Niektóre dobra osobiste mogą być natomiast związane wyłącznie z osobami prawnymi i nie mają one swojego odpowiednika w katalogu dóbr osobistych człowieka.

Należy odróżnić zdarzenia prowadzące do naruszenia dobra osobistego osoby prawnej od zdarzeń, których przedmiotem są dobra osobiste osób fizycznych wchodzących w skład organów osoby prawnej czy jej pracowników. Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z 11 stycznia 2007 r., II CSK 392/06 (OSP 2009, nr 5 poz. 55), dobra osobiste osoby prawnej nie mogą być łączone jedynie z organami tej osoby, ponieważ nie wypełniają one substratu osobowego osoby prawnej. Osoba prawna jest odrębnym podmiotem prawa, wobec czego naruszenie dobra osobistego osoby prawnej dotyka całości substratu osobowego, a nie niektórych tylko wchodzących w jego skład osób fizycznych (zob. również wyroki Sądu Najwyższego z 13 stycznia 2012 r., I CSK 790/10, niepubl. i z 11 sierpnia

2016 r., I CSK 419/15, niepubl.). W orzecznictwie wyjaśniono przy tym, że naruszenie dobra osobistego osoby fizycznej w związku z jej działalnością jako organu osoby prawnej czy innego rodzaju funkcjonowaniem w strukturze osoby prawnej są zarzutami wobec tej osoby i może naruszać jej dobra osobiste (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 10 listopada 2005 r., V CK 314/05, niepubl. oraz z 12 grudnia 2017 r., IV CSK 131/17, niepubl.).

Odnosnie do zakresu odpowiedniego stosowania pozostałych przepisów o ochronie dóbr osobistych osób fizycznych do osób prawnych należy zaaprobować wskazywany w orzecznictwie i piśmiennictwie argument, zgodnie z którym odesłanie z art. 43 k.c., zgodnie z regułą wykładni prawa *lege non distinguente nec nostrum est distinguere*, obejmuje wszystkie przepisy Kodeksu cywilnego określające środki ochrony dóbr osobistych osób fizycznych, tj. zarówno środki ochrony za pomocą roszczeń niemajątkowych przewidziane w art. 24 § 1 k.c. (roszczenia o zaniechanie i usunięcie skutków naruszenia), jak również środki ochrony o charakterze majątkowym (roszczenie o zadośćuczynienie oraz o zapłatę odpowiedniej sumy na cel społeczny, jak również o odszkodowanie z tytułu szkody majątkowej wynikłej z naruszenia dobra osobistego (art. 24 § 1 zd. trzecie oraz art. 24 § 2 k.c.)). Jeżeli ustawodawca posłużył się w odniesieniu do osób prawnych jednym przepisem odsyłającym do całego reżimu prawnego ochrony dóbr osobistych osób fizycznych, w tym regulujących środki ochrony, to powinien jednoznacznie wskazać, który z tych środków ochrony nie ma zastosowania do osób prawnych albo też sprecyzować odrębnie do osób prawnych przysługujące im środki ochrony z tytułu naruszenia ich dóbr osobistych. Nie budzi też wątpliwości możliwość odpowiedniego zastosowania do ochrony dóbr osobistych osób prawnych art. 189 k.p.c. Z uwagi na przyjęty sposób definiowania dóbr osobistych osób prawnych przy wyznaczaniu zakresu ochrony dóbr osobistych służących osobom prawnym podstawowe znaczenie mają cel działalności i funkcja osób prawnych (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 26 października 2006 r., I CSK 169/06, niepubl.).

Dobra osobiste osób prawnych, tak jak dobra osobiste człowieka chronione są skutecznymi *erga omnes* prawami podmiotowymi, mającymi charakter bezwzględny, z których wynika zakaz innych podmiotów ich naruszania. Ocena

istnienia zagrożenia albo naruszenia dobra osobistego – w odniesieniu do osoby fizycznej, co ma również odpowiednie zastosowanie do osób prawnych – nie odbywa się według miary indywidualnej wrażliwości (oceny subiektywnej) zainteresowanego, który czuje się dotknięty zachowaniem innej osoby, ale według kryteriów obiektywnych. Uwzględnia się więc odczucia przeciętnego odbiorcy – osoby rozsądnej i racjonalnie oceniającej, nieobciążonej uprzedzeniami, nieskłonnej do wyrażania ekstremalnych sądów (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 23 czerwca 2017 r., I CSK 272/16, z 25 kwietnia 1989 r., I CR 143/89, OSP 1990, nr 9, poz. 330, z 11 marca 1997 r., III CKN 33/97, OSNC 1997, nr 6–7, poz. 93, z 23 maja 2002 r., IV CKN 1076/00, OSNC 2003, nr 9, poz. 121, z 18 czerwca 2009 r., II CSK 58/09, niepubl., z 29 września 2010 r., V CSK 19/10, OSNC-ZD 2011, nr 2, poz. 37, z 8 marca 2012 r., V CSK 109/11, OSNC 2012, nr 10, poz. 119, z 18 stycznia 2013 r., IV CSK 270/12, OSNC 2013, nr 7–8, poz. 94 oraz z 30 czerwca 2017 r., I CSK 603/16, OSNC-ZD 2018, Nr C, poz. 45). W odniesieniu do osób prawnych wymaga to odwołania się do przyjętych i akceptowanych w społeczeństwie poglądów na temat istnienia godnego ochrony interesu, który ściśle wiąże się z funkcją spełnianą przez daną osobę prawną.

Nie wywołuje sporu, że w odniesieniu do dóbr osobistych osób prawnych mają odpowiednie zastosowania środki ochrony niemajątkowej przewidziane w art. 24 § 1 k.c. oraz środek ochrony majątkowej, o którym mowa w art. 24 § 2 k.c. Wątpliwości budzi natomiast możliwość odpowiedniego zastosowania art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 zd. trzecie k.c. i art. 43 k.c. Zasadniczym argumentem – wynikającym z wykładni językowej art. 448 k.c. – przemawiającym przeciwko możliwości odpowiedniego zastosowania tego przepisu do osób prawnych jest posłużenie się w jego treści pojęciem „krzywdy”. Podkreśla się, że pojęcie „krzywdy” należy rozumieć skutek polegający na doznawanym przez pokrzywdzonego bólu i cierpieniu, także psychicznym, na skutek naruszenia dobra osobistego człowieka. Z oczywistych względów tak definiowanej krzywdy nie może doznać osoba prawna. Pozostając jednak w obrębie wniosków wynikających z wykładni językowej tego przepisu należy wziąć pod uwagę także inne argumenty wyprowadzone na podstawie tej metody wykładni przepisów prawa. Z odwołaniem się do reguł wykładni językowej, ale również z wykładni systemowej

w orzecznictwie i piśmiennictwie prawniczym trafnie wskazano też na argument wyprowadzany z dokonanej, z dniem 28 grudnia 1996 r. ustawą z 23 sierpnia 1996 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny Dz.U. z 1996 r. Nr 114, poz. 542), nowelizacji m.in. art. 448 k.c., na skutek której występujące w tym przepisie określenie „poszkodowany” zastąpiono sformułowaniem „temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone”. Odpowiada ono sformułowaniu, którym posłużył się ustawodawca w art. 24 § 1 k.c. wskazując podmiot uprawniony do dochodzenia ochrony środkami o charakterze niemajątkowym i majątkowym w razie naruszenia dóbr osobistych. Nie sposób też pominąć wniosków wynikających z analizy językowej pojęcia krzywdy, którym posłużył się ustawodawca w art. 448 k.c. W przepisach kodeksu cywilnego nie ma definicji ustawowej tego pojęcia. Sposób jego interpretacji przedstawiony przez Sąd Apelacyjny w treści pytania prawnego odpowiada jego znaczeniu przyjmowanemu w orzecznictwie w odniesieniu do naruszenia dóbr osobistych osób fizycznych. Dokonując wykładni językowej tekstu przepisu prawa należy uwzględnić znaczenie słów czy zwrotów użytych w przepisie z punktu widzenia języka, w jakim tekst został sformułowany. W przypadku braku definicji normatywnej danego słowa czy zwrotu, należy sięgnąć do jego znaczenia w języku potocznym. Uwzględniając to założenie przy dokonywaniu wykładni językowej art. 448 k.c. należy stwierdzić, że pojęcie „krzywdy” w tym przepisie w języku potocznym ma szersze znaczenie niż przyjmowane w orzecznictwie w odniesieniu do krzywdy spowodowanej naruszeniem dóbr osobistych osób fizycznych, gdyż oznacza szkodę moralną, fizyczną lub materialną wyrządzoną komuś niesłusznie, bezprawnie; nieszczęście, niesprawiedliwość, obrazę dotyczącą kogoś niesłusznie (zob. np. „Słownik Języka Polskiego PWN” A-K, pod. red. Prof. Mieczysława Szymczaka, Warszawa 1995, str. 1002). W tym kontekście w piśmiennictwie prawniczym zwraca się uwagę na konieczność szerszego ujmowania pojęcia „krzywdy” doznawanej nawet przez człowieka w razie naruszenia jego dóbr osobistych. Wskazuje się trafnie na przykład, w którym krzywdy na skutek naruszenia dobra osobistego może doznać osoba fizyczna, która ze względu na stan umysłowy może nie odczuć np. zniewagi. Doznanie bólu fizycznego albo psychicznego, a w konsekwencji także krzywdy na skutek naruszenia dóbr osobistych człowieka jest oczywiste w razie naruszeń

polegających na pozbawieniu człowieka wolności czy wywołaniu rozstroju zdrowia. W takich wypadkach intensywność i czas trwania bólu fizycznego i cierpień psychicznych pozwala na proste ustalenie i miarkowanie doznanej krzywdy przez pokrzywdzonego. Inna sytuacja następuje wówczas, gdy naruszono inne dobra osobiste człowieka np. dobrego imienia na skutek rozpowszechniania nieprawdziwych informacji albo negatywnych i pozbawionych rzetelnych podstaw ujemnych ocen o tej osobie. Krzywda spowodowana takim czynem obejmuje nie tylko cierpienia psychiczne pokrzywdzonego, ale również inne negatywne niemajątkowe skutki wywołane tym działaniem np. ukształtowanie się i utrzymywanie w określonym czasie w świadomości odbiorców tych informacji i ocen o pokrzywdzonym, a których pełne usunięcie nie zawsze będzie możliwe za pomocą niemajątkowych środków ochrony dóbr osobistych albo których usunięcie nastąpi po znacznym czasie od chwili ich naruszenia. W orzecznictwie przyjmuje się, że orzekając w przedmiocie przyznania pieniężnego zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c. sąd powinien uwzględnić nie tylko subiektywne odczucia pokrzywdzonego, ale również obiektywny odbiór krzywdy w wymiarze społecznym, ustalonym przez sąd (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 7 lutego 2005 r., OTK-A 2005, nr 2, poz. 13). W związku z tym należy zaaprobować stanowisko ujmujące szerzej pojęcie krzywdy, obejmując nim nie tylko doznanie negatywnych odczuć fizycznych i psychicznych przez osobę dotkniętą naruszeniem jego dóbr osobistych.

Ze względu na konstrukcję prawną osób prawnych oraz sposób definiowania ich dóbr osobistych kryteria o charakterze obiektywnym, a nie subiektywnym (sfera wewnętrznych przeżyć, jak w przypadku osób fizycznych) powinny mieć znaczenie nie tylko dla oceny czy dochodzi do naruszenia dobra osobistego osoby prawnej, ale także czy na skutek tego naruszenia doznała ona krzywdy uzasadniającej odpowiednie zastosowanie w stosunku do niej ochrony na podstawie art. 448 k.c. Skoro pojęcie krzywdy nie ma definicji normatywnej, to oznacza konieczność ostrożnego przenoszenia definicji tego pojęcia przyjmowanego w drodze wykładni w orzecznictwie w odniesieniu do ochrony dóbr osobistych człowieka na grunt ochrony dóbr osobistych osób prawnych. W odniesieniu do osób prawnych przez krzywdę w rozumieniu tego przepisu należy rozumieć szkodę o charakterze

niemajątkowym będącą następstwem naruszenia dobra osobistego osoby prawnej. Użyty w art. 448 k.c. termin „krzywdy” stanowi synonim pojęcia, którym nie posługuje się wprost ustawodawca w przepisach kodeksu cywilnego, a mianowicie „szkody niemajątkowej”, którą w odniesieniu do osób fizycznych określa jako „krzywdę”. Zakres regulacji art. 24 § 2 k.c. dotyczy wyłącznie szkody majątkowej, co wynika wprost z treści tego przepisu, zgodnie z którym, jeżeli wskutek naruszenia dobra osobistego została wyrządzona szkoda majątkowa, poszkodowany może żądać jej naprawienia na zasadach ogólnych. Wnioskując przy użyciu argumentu *a contrario*, art. 24 § 1 k.c. – mimo że przewidujący zarówno środki ochrony o charakterze niemajątkowym (art. 24 § 1 zd. pierwsze i drugie k.c.) oraz o charakterze majątkowym (art. 24 § 1 zd. trzecie k.c. odsyłający m.in. do innych przepisów kodeksu cywilnego, w tym więc także do 448 k.c.) – dotyczy ochrony sfery poszkodowanego naruszeniem dobra osobistego osoby fizycznej innej niż majątkowa. Uzasadniony jest więc wniosek, że pojęcie krzywdy, o której mowa w art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 zd. drugie k.c., obejmuje szkodę o charakterze niemajątkowym, będącą następstwem naruszenia dobra osobistego (zob. uzasadnienie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 7 lutego 2005 r., SK 49/03). Szkodę niemajątkową na skutek naruszenia dóbr osobistych może doznać również osoba prawna. Odpowiednie stosowanie art. 43 k.c. do osób prawnych uzasadnia zdefiniowanie krzywdy, o której mowa w art. 448 k.c., jako uszczerbku niemajątkowego polegającego na braku możliwości albo na utrudnieniu w prawidłowym prowadzeniu jej działalności w dotychczasowy sposób. Zasądzenie zadośćuczynienia pieniężnego na rzecz osoby prawnej nie ma więc na celu zapewnienie jej satysfakcji czy wyrównania cierpień fizycznych lub psychicznych, lecz ochronę obiektywnie rozumianych jej interesów związanych z jej dobrami osobistymi. Trafnie podnosi się więc w piśmiennictwie prawniczym, że naruszenie dóbr osobistych osoby prawnej o podstawowym (kluczowym) dla jej funkcjonowania znaczeniu będzie zazwyczaj oznaczało doznanie przez niej krzywdy (szkody niemajątkowej).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, że dodatkowym argumentem uzasadniającym zastosowanie art. 448 k.c. do osób prawnych jest to, iż zasądzenie pieniężnego zadośćuczynienia lub odpowiedniej sumy pieniężnej na

cel społeczny realizuje nie tylko funkcje kompensacyjną, ale także funkcje satysfakcjonującą, represyjną czy prewencyjno-wychowawczą (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2006 r., I CSK 81/05, OSP 2007, nr 3, poz. 30). Sąd Apelacyjny w tym zakresie wskazał, że uwypuklenie tych funkcji jest argumentem przeciwko możliwości odpowiedniego zastosowania art. 448 k.c. do osób prawnych, gdyż prowadzi to do pozbawienia podstawowego znaczenia funkcji kompensacyjnej zadośćuczynienia pieniężnego na rzecz funkcji prewencyjno-wychowawczej, która staje się funkcją zasadniczą albo jedyną, jaką spełnia takie świadczenie. Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym zagadnienie prawne nie podziela tego argumentu. W odniesieniu do osób prawnych inaczej należy pojmować spełnienie przez zadośćuczynienie pieniężne zasądzone na podstawie art. 448 k.c. jego funkcji kompensacyjnej. Zasądzone świadczenie z tego tytułu powinno służyć prowadzeniu przez osobę prawną jej działalności i w tym sensie spełnia funkcję kompensacyjną w razie naruszenia dóbr osobistych osoby prawnej ujmowanych jako wartości niematerialne bez których nie może ona prowadzić swojej działalności statutowej. Poza tym w wyroku Sądu Najwyższego z 21 lutego 2020 r., I CSK 565/18 (OSNC 2020, nr 12, poz. 105) wyjaśniono, że funkcje represyjna i prewencyjna (prewencyjno-wychowawcza), jakie powinno spełniać zadośćuczynienie pieniężne są pochodnymi od funkcji kompensacyjnej i zachodzi pomiędzy nimi zależność tego rodzaju, że zadośćuczynienie pieniężne, w którym nie uwzględniono albo uwzględniono, ale w niedostatecznym stopniu funkcji represyjnej i prewencyjnej nie może w sposób prawidłowy spełniać także funkcji kompensacyjnej. Stopień, w jakim w zasądzanym zadośćuczynieniu pieniężnym uwzględnia się inne funkcje niż kompensacyjne zawsze zależy od oceny konkretnych okoliczności, w jakich doszło do naruszenia dobra osobistego osoby prawnej.

W tym też kontekście należy podkreślić, że zastosowanie art. 448 k.c. w stosunku do osób fizycznych ma charakter fakultatywny, co nie oznacza jednak dowolności w jego stosowaniu (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 7 lutego 2005 r., SK 49/03 i powołane tam orzecznictwo Sądu Najwyższego). Tym większa powinna być ostrożność w zastosowaniu tego przepisu w odniesieniu do osoby prawnej dochodzącej zasądzenia pieniężnego zadośćuczynienia z powodu

naruszenia jej dóbr osobistych. Dla możliwości udzielenia ochrony prawnej na tej podstawie prawnej istotnymi okolicznościami powinny być m.in. być rodzaj działalności prowadzonej przez daną osobę prawną, dobro osobiste, które zostało naruszone oraz skala tego naruszenia, a w konsekwencji stopień wpływu naruszenia dobra osobistego osoby prawnej na możliwość prowadzenia jej działalności. Jeżeli osoba prawna zajmuje się prowadzeniem działalności gospodarczej skutki naruszenia jej dóbr osobistych zazwyczaj będą dotyczyły jej sfery majątkowej, dla ochrony której właściwsze wydają się oprócz środków ochrony niemajątkowej przewidzianych w art. 24 § 1 k.c. zd. pierwsze i drugie k.c., środki ochrony majątkowej przewidziane w art. 24 § 2 k.c. Część jednak osób prawnych nie prowadzi działalności gospodarczej, zajmując się innego rodzaju działalnością ważną dla jednostek i społeczeństwa. Naruszenie ich dóbr osobistych niekiedy nie wywołuje szkody majątkowej, ale prowadzi do istotnego ograniczenia albo uniemożliwienia prowadzonej dotychczas i społecznie użytecznej działalności, co może uzasadniać zastosowanie art. 448 w zw. z art. 43 k.c.

Rozstrzygając zagadnienie prawne Sąd Najwyższy miał także na względzie skutki, jakie spowodowała dla efektywnej ochrony dóbr osobistych obowiązująca od 15 kwietnia 2023 r. nowelizacja art. 1050 k.p.c., regulująca egzekucję czynności niezastępowalnej dłużnika. W nauce prawa i judykaturze ugruntowany jest pogląd, że w sprawie o naruszenie dóbr osobistych, zmierzający do usunięcia skutków naruszenia dobra osobistego środek o charakterze niemajątkowym, powinien być dostosowany do sposobu, w jaki doszło do tego naruszenia. Z tej przyczyny oświadczenie sprawcy mające na celu usunięcie skutków naruszenia dobra osobistego pokrzywdzonego powinno dotrzeć do tego grona osób, które zapoznały się z informacjami naruszającym te dobra (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 11 sierpnia 2016 r., I CSK 419/15, niepubl., z 27 marca 2013 r., I CSK 618/12, OSNC-ZD 2014, nr 1, poz. 13, z 10 września 2009 r., V CSK 64/09, niepubl. oraz z 8 lutego 2008 r., I CSK 345/07, niepubl.). Osiągnięcie tych celów na skutek zastosowania niemajątkowych środków ochrony dóbr osobistych może być obecnie bardzo ograniczone. Na mocy art. 1 pkt 145 ustawy z 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r., poz. 614) dodano bowiem do art. 1050 k.p.c. - obowiązujący od

15 kwietnia 2023 r. - § 4, zgodnie z którym, jeżeli w sprawach o naruszenie dóbr osobistych dłużnik nie składa oświadczenia odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie, pomimo wyznaczenia terminu do jego złożenia i zagrożenia mu grzywną, sąd wymierzy dłużnikowi grzywnę do piętnastu tysięcy złotych i nakaże zamieszczenie w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt dłużnika ogłoszenia odpowiadającego treści wymaganego oświadczenia i we właściwej dla niego formie. Przepisów art. 1052 i art. 1053 nie stosuje się. Zamieszczenie w Monitorze Sądowym i Gospodarczym ogłoszenia, o którym mowa w zdaniu pierwszym, skutkuje - w objętym ogłoszeniem zakresie - wygaśnięciem roszczenia stwierdzonego tytułem wykonawczym. Dokonana nowelizacja art. 1050 § 4 k.p.c., według założenia ustawodawcy, miała zmienić przyjmowany dotychczas w orzecznictwie (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z 28 czerwca 2006 r., III CZP 23/06, OSNC 2007, nr 1, poz. 11 oraz wyrok Sadu Najwyższego z 6 października 1972 r., I CR 274/72, niepubl.) sposób egzekucji tytułów wykonawczych, w których dłużnik został zobowiązany na podstawie art. 24 § 1 k.c. do usunięcia skutków naruszenia dóbr osobistych poprzez złożenie oświadczenia odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie (zob. uzasadnienie projektu ustawy zgłoszonej 27 września 2022 r. – druk Sejmowy nr 2650/IX kadencja). Skutkiem obowiązywania tego przepisu może być znaczne ograniczenie efektywnej ochrony dóbr osobistych za pomocą niemajątkowych środków ich ochrony przewidzianych w art. 24 § 1 k.c. Sposób publikacji nakazanego przez sąd złożenia oświadczenia w odpowiedniej formie zostaje bowiem zmodyfikowany na etapie postępowania egzekucyjnego – na mocy art. 1050 § 4 k.p.c. - w sposób przewidziany w tym przepisie, co może spowodować *in casu*, że pomimo uzyskania ochrony sądowej nie zostaną odwrócone albo zostaną odwrócone w nieznacznym stopniu skutki dokonanego naruszenia dóbr osobistych. W efekcie efektywna ochrona dóbr osobistych osób prawnych, zwłaszcza nieprowadzących działalności gospodarczej, realizowana tylko za pomocą niemajątkowych środków ochrony (art. 24 § 1 zd. pierwsze i drugie k.c.) oraz środków majątkowych przewidzianych w art. 24 § 2 k.c. mogłaby mieć niekiedy charakter iluzoryczny. Przeciwno takiej wykładni art. 448 k.c. w zw. z art. 43 k.c. – uwzględniającej cały kontekst normatywny ochrony dóbr osobistych osób prawnych, w których osadzone są te przepisy – przemawia wzgląd na wyrażoną

w art. 32 Konstytucji zasadę równości, którą stosuje się również do osób prawnych (zob. m.in. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z 24 kwietnia 2002 r., P 5/01, OTK-A 2002, nr 3, poz. 28, z 11 lipca 2012 r., K 8/10, OTK-A 2012, nr 7, poz. 78, z 14 listopada 2000 r., K 7/00, OTK-A 2000, nr 7, poz. 259, z 18 września 2006 r., K 27/05, OTK-A 2006, nr 6, poz. 105, z 18 grudnia 2008 r., K 19/07, OTK-A 2008, nr 10, poz. 182 oraz z 31 stycznia 2013 r., K 14/11, OTK-A 2013, nr 1, poz. 7).

Przeciwko odpowiedniemu stosowaniu art. 448 k.c. w związku z art. 43 k.c. do osób prawnych podnosi się także argument, że może to prowadzić do tłumienia wolności słowa, w tym możliwości wyrażania krytycznych opinii co do działalności prowadzonej przez osoby prawne. Nie jest to jednak argument wyłączający możliwość przyjęcia wykładni, zgodnie z którą art. 448 k.c. ma poprzez art. 43 k.c. odpowiednie zastosowanie do osób prawnych, lecz argument przeciwko niewłaściwemu stosowaniu tych przepisów w konkretnych stanach faktycznych.

Z tych względów Sąd Najwyższy podjął uchwałę, jak na wstępie.

(r.g.)

[a]